
X Międzynarodowy Kongres Historii Nauki.

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 8/1, 133-139

1963

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

X MIĘDZYNARODOWY KONGRES HISTORII NAUKI

1. ORGANIZACJA I CHARAKTER KONGRESU

X Międzynarodowy Kongres Historii Nauki odbył się w Stanach Zjednoczonych w dniach 26 sierpnia — 2 września 1962 r. Organizatorzy obrali jako miejsce obrad Kongresu Uniwersytet Cornella w Ithace i Filadelfii, w której rolę gospodarzy pełniło Towarzystwo Filozoficzne (*American Philosophical Society*). Kongres zgromadził licznych przedstawicieli historii nauki ze wszystkich prawie krajów Europy oraz z licznych krajów innych części świata. Polskę reprezentowała delegacja Polskiej Akademii Nauk i Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego w składzie: prof. B. Suchodolski, prof. Wł. Hubicki, prof. E. Olszewski, doc. dr W. Voisé; w obradach uczestniczyli również dr T. Przytkowski, który właśnie w tym czasie — w toku naukowej podróży — przybył do Stanów Zjednoczonych.

Organizacja Kongresu, spoczywająca w rękach prof. H. Guerlaca z Uniwersytetu Cornella, różniła się dość znacznie od dotychczasowej tradycji kongresów historii nauki. Wprowadzono nieco inny podział na sekcje i podsekcje, zmierzające do zapewnienia możliwości obrad i dyskusji w gronie specjalistycznym; z tej racji przewidziano odrębne posiedzenie dla historyków matematyki, historyków fizyki i astronomii, historyków chemii (wraz z farmacją); osobno obradowali historycy biologii i medycyny, jak również historycy geografii i geologii. Nowością stało się wprowadzenie sekcji historii nauki o człowieku (*Sciences of Man*), która objęła historyków psychologii, antropologii, socjologii i językoznawstwa.

Ten podział dotyczył badań nad dziejami nauki po roku 1600; dla okresów wcześniejszych nie uwzględniano tej specjalizacji, wychodząc z założenia, iż rozwój nauki był wówczas bardziej zintegrowany. Przewidziano natomiast, by w odrębnych sekcjach obradowali historycy nauki starożytnej oraz historycy nauki średniowiecznej i renesansowej. Ponadto — podobnie jak na poprzednich Kongresach — wydzielono sekcję zagadnień ogólnych.

Bardziej sprecyzowany podział na sekcje spełniać miał postulaty większej specjalizacji; organizatorowie nie sądzili jednak, iż postulaty takie powinny kierować całą pracą Kongresu. Zdawali sobie sprawę z tego, iż badania w zakresie historii nauki wymagają ściślejszego współdziałania wielu specjalistów i że problematyka integracyjna jest w tej dziedzinie również ważna jak specjalistyczna. Właśnie z tej racji przewidziano w organizacji Kongresu możliwość dyskusji różnych specjalistów na tematy ogólne i wspólne. Taki charakter miały sympozja. Było ich cztery: pierwsze dotyczyło nauki antycznej, drugie — renesansowej, trzecie — problemów historii odkrycia neutronu, czwarte — zagadnień związków nauki amerykańskiej z nauką europejską. Zorganizowano również tzw. kolokwium poświęcone zagadnieniu wzajemnych związków historii nauki i filozofii nauki.

Ta różnorodna, złożona organizacja Kongresu odzwierciedlała współczesny rozwój badań w zakresie historii nauki i jego problematykę. Wprawdzie w niektórych przypadkach — jak np. w organizowaniu osobnych sympozjów na te tematy, które były równocześnie przedmiotem prac wyodrębnionych sekcji Kongresu — nie osiągnięto potrzebnej jasności i zwartości obrad, to jednak organizacja X Kongresu Historii Nauki stanowiła znaczny krok naprzód, świadczący zarówno o postę-

pach dyscypliny, jak i o zdolnościach organizatorów, którzy potrafili wydobyć na jaw i uwzględnić najważniejsze tendencje rozwojowe i ich potrzeby.

W krótkim czasie, jaki mieli do dyspozycji uczestnicy Kongresu, zmieszczono bardzo wiele posiedzeń i spotkań; ich rozkład — z małymi wyjątkami — pozwalał uniknąć kolizji terminów i zainteresowań. Na ogół wszyscy mogli uczestniczyć w tym, co było dla nich ważne, i to właśnie stanowiło niewątpliwą zaletę organizatorów.

Akcentowi położonemu na pracę różnorodnych zespołów nie dorównała troska o posiedzenia plenarne. Na posiedzeniu inauguracyjnym przemawiał Roger Revelle, specjalny doradca rządu St. Zjednoczonych do spraw badań naukowych; na posiedzeniu końcowym mówił Loren C. Eiseley, profesor antropologii. Żadne z tych przemówień — bardzo obszernych — nie miało większego związku z tematyką Kongresu; drugie z nich wydawało się w ogóle naukowym nieporozumieniem. Także i to, co mówił Henry Allen Moe, prezes Amerykańskiego Towarzystwa Filozoficznego, brzmiało fałszywie w sformułowaniach mających charakter amerykańskiego idealizmu a naiwnie w koncepcjach historyzoficznych.

Nie jest jasne, dlaczego organizatorzy Kongresu postanowili jego rzeczowe obrady ująć w takie właśnie ramy, stwarzane przez ludzi dalekich od historii nauki; dlaczego nie chcieli sięgnąć do kadry własnej, która by umiała — z pewnością — zaproponować ważne problemy syntetyczne do dyskusji i rozważań. W każdym razie próba się nie udała.

2. SEKCJA PROBLEMÓW OGÓLNYCH (METODY BADAŃ, HISTORIOGRAFIA I FILOZOFIA NAUK)

Organizacja VIII Kongresu nie przewidywała jeszcze istnienia specjalnej sekcji poświęconej ogólnej problematyce historii nauki; IX Kongres oznaczał krok decydujący w tym zakresie — utworzono specjalną sekcję „ogólną”. Organizatorzy X Kongresu posunęli sprawę dalej: obrady pierwszej sekcji obejmującej zagadnienia ogólne: metodologiczne, filozoficzne i historiograficzne związane z historią nauki objęły pięć zebrań sekcyjnych oraz jedno kolokwium.

To ostatnie dotyczyło związków łączących historię nauki i filozofię nauki. Podstawę ożywionej dyskusji stanowiły przede wszystkim dwa obszernie referaty: R. Cohena (Stany Zjednoczone)¹ i S. Toulmina (W. Brytania); trzeci referat (J. Agassiego z Hong Kongu) dotyczyły zagadnienia znacznie bardziej specjalistycznego, a mianowicie metafizycznych aspektów rozwoju nowożytnej fizyki.

Podczas obrad sekcyjnych najbardziej namiętne spory wywołał komunikat D. Gruendera (Stany Zjednoczone) dotyczący kwestii różnicy między nauką a magią w początkowym stadium rozwoju nauki, tj. w okresie kształtowania się racjonalistycznych przesłanek poglądu na świat. Ożywioną dyskusję wzbudził też referat B. Kuzniecowa (ZSRR) o znaczeniu historii nauki dla obecnego stadium rozwoju badań naukowych. Komunikat, który przedstawił W. Voisé (Polska), uznany został przez przewodniczącego sekcji za podstawę całościowego ujęcia historii nauki na tle przekształcania się pojęć uniwersalizmu poznawczego i specjalizacji w zakresie poszczególnych dyscyplin. Bardzo interesujący komunikat A. Joji (Rumunia) o zasadzie tożsamości jako logicznej podstawie nauki nie wzbudził oddźwięku z uwagi na specjalistyczny charakter refleksji.

Daleko posunięta specjalizacja przeważającej większości komunikatów pociągała za sobą niemal z reguły brak dyskusji. Trzeba jednak zaznaczyć, że większość autorów skrzętnie unikała akcentów uogólniających, choć wiele tematów znakomi-

¹ Referat ten będzie drukowany w jednym z najbliższych numerów „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”.

cie sprzyjało wydobyciu aspektów syntetyzujących (np. metodologia Franciszka Bacona, historia i nauka w ujęciu Hegla, Kant i nauka wieku Oświecenia, Ernest Mach a historia nauki i in.).

Wydaje się poza tym, że niektóre komunikaty zostały umieszczone w tej własnej sekcji jedynie dlatego, że nie pasowały do żadnej innej. Organizatorzy przyszłych kongresów mają przed sobą wdzięczne zadanie takiego ułożenia tematyki tej sekcji, aby stała się tym, czym być powinna: osiłą ogólnokongresowej problematyki.

3. SEKCJA HISTORII TECHNIKI I NAUK TECHNICZNYCH

Na obradach Sekcji historii techniki i nauk technicznych wygłoszono 26 krótkich referatów, a więc dwukrotnie więcej niż na kongresie poprzednim. Większość referatów pochodziła ze Stanów Zjednoczonych, a ponieważ duża ich część mówiła o osiągnięciach technicznych swego kraju, obrady sekcji skierowane zostały w wyrażonej mierze ku problematyce dziejów nowożytnych i najnowszych. Niemal w całości takiej problematyce poświęcone było ostatnie posiedzenie sekcji odbyte w Filadelfii. Niektóre referaty, jak D. Chalmersa o przełomie w amerykańskiej technologii wyrobów gumowych w latach 1940—1950 i J. Raego o wpływie przedsiębiorstw na rozwój techniki w amerykańskim przemyśle lotniczym, sięgały nawet dziejów ostatniego dwudziestolecia. Tematyce najnowszej poświęcony też był w dużej części referat K. Chrienowa (ZSRR) o dziejach spawania elektrycznego w ZSRR.

W badaniach z zakresu dziejów najnowszych możliwe jest stosowanie — rzadko w historii nauki i techniki używanego sposobu gromadzenia materiałów — wywiadów osobistych. Zagadnieniu temu poświęcony był wygłoszony na sekcji ogólnych problemów nauki referat W. D. Milesa (St. Zjednoczone), referujący doświadczenia autora przy pracy nad historią rakiet „Polaris”².

Druga tendencja w obradach sekcji historii techniki i nauk technicznych występowała już w pewnym stopniu na kongresie poprzednim — jest to tendencja do omawiania zagadnień ogólnych, metodologicznych, charakterystyczna dla nowej dyscypliny naukowej, jaką jest historia techniki. Tematyce tej poświęcone były przede wszystkim dwa pierwsze posiedzenia.

Najogólniejszy charakter miał referat prof. E. Olszewskiego (Polska) o *Zakresie historii techniki i jej miejscu wśród innych nauk*. S. W. Szuchardin mówił o *Niektórych czynnikach rozwoju techniki*³. Trzy referaty związane były z problemem periodyzacji historii techniki. W całości temu zagadnieniu poświęcony był referat K. I. Atorsa (St. Zjednoczone), pewne propozycje periodyzacyjne wysuwał R. Brittain (Anglia) w referacie *Technika rzeczna i rozwój historyczny*, a M. Daumas (Francja), atakując pojęcie osiemnastowiecznej rewolucji technicznej⁴, kwestionował tę przyjętą niemal powszechnie w historii techniki granicę periodyzacyjną. Referaty te wywołały najbardziej może ożywioną dyskusję.

Ogólne, a bardzo ważne zagadnienie roli aparatury naukowej w rozwoju fizyki współczesnej omawiał F. A. White (St. Zjednoczone). Ambicje uogólniające, zrealizowane jednak w sposób niezbyt fortunny, miał referat R. E. Heymanna (Izrael), który starał się powiązać przedhistoryczne malarstwo jaskiniowe z rysunkiem tech-

² Stosowanie wywiadów w historii techniki omówione jest też w artykule doc. W. Jewsiewickiego, który ukaże się w jednym z najbliższych numerów „Kwartalnika”.

³ Dwa te referaty stanowiły skrócone wersje artykułów ogłoszonych w numerze obcojęzycznym „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” z 1962 r.

⁴ Prace Brittaina i Daumasa ukażą się w jednym z najbliższych numerów „Kwartalnika”.

nicznym, a także referat A. N. B. Gorana o przyrządach rachunkowych w wiekach XVII i XVIII.

Problemom organizacyjnym poświęcony był referat B. Gille'a (Francja), który przedstawił plan zbiorowych, międzynarodowych badań nad źródłami do historii techniki średniowiecznej.

4. PROBLEMY BADAŃ NAD NAUKĄ ANTYCZNA

Spośród czternastu komunikatów zgrupowanych w sekcji trzeciej, obejmującej historię nauki starożytnej, większość dotyczyła dziejów astronomii i medycyny w Babilonii, Grecji i Rzymie. Kilka referatów dotyczyło też zagadnień z pogranicza astronomii, matematyki i geometrii, jak np. pomiary ziemi, zagadnienia rozwoju kartografii itp., a także problemów związanych z technologią (fabrykacja szkła w Mezopotamii). Ciekawy komunikat dotyczący kształtowania się pojęcia czasu od Pitagorasa do Arystotelesa (G. Whitrow, W. Brytania) został zawężony do omówienia tego zagadnienia głównie w świetle platońskiej nauki o ideach na tle dziejów pitagoreizmu.

W dyskusji nad tymi komunikatami zabierało głos niemal zawsze kilka osób, na ogół jednak chodziło dyskutantom o mniej lub więcej ważne sprostowania faktograficzne; znacznie rzadziej zdarzały się wypadki reinterpretacji podstawowych i znanych zazwyczaj źródeł.

Najbardziej ożywioną dyskusję wywołały trzy odczyty wygłoszone na sympozjum poświęconym nauce starożytnej, dotyczące neoplatońskiej koncepcji nauki (S. Sambursky, Izrael), pojęciu miary czasu w astrologii Islamu (E. Kennedy, Liban) oraz koncepcji postępu w Grecji i Rzymie (L. Edelstein St. Zjedn.). Komentatorzy tych odczytów przedstawili albo odmienne punkty widzenia na omawianą kwestię, albo też takie wypowiedzi starożytnych uczonych, które nie mieściły się w ujęciu referentów. Skutkiem tego rodzaju dwuaspektowego sposobu przedstawiania omawianej kwestii dyskusja ogólna przynosiła zazwyczaj szereg nowych myśli, wzbogacających problematykę.

5. PROBLEMY BADAŃ NAD NAUKĄ ŚREDNIOWIECZNĄ I RENESANSOWĄ

Z ogólnej liczby niemal trzydziestu komunikatów, wygłoszonych w ramach czwartej sekcji Kongresu obejmującej historię nauki średniowiecznej i renesansowej, trzy wygłoszone zostały podczas sympozjum. Były to: W. Zubowa (ZSRR) o doświadczeniu technicznym i naukowym w epoce Renesansu, S. Rosena (St. Zjedn.) o renesansowej astronomii ze szczególnym uwzględnieniem Keplera oraz A. Crombiego (W. Brytania) o związkach między psychologią i fizyką (a głównie optyką) w epoce Renesansu. Komentatorzy i dyskutanci dorzucili wiele nowych faktów i naświetlili szereg kwestii, skutkiem czego każdy z omawianych tematów został omówiony w sposób wszechstronny.

Obrady sekcyjne były mniej ożywione, choć i tu zdarzały się płodne kontrowersje. Aż sześć komunikatów dotyczyło historii „królowej nauk” — astronomii. Również szereg innych komunikatów dotyczyło nauk dość wówczas ściśle związanych z astronomią, a mianowicie fizyki i geometrii. Następną grupę komunikatów stanowiła historia medycyny. Wyodrębnić też trzeba grupę prac związanych z historią rozwoju poszczególnych nauk w świecie pozaeuropejskim, głównie zaś w krajach kultury arabskiej i Chinach.

Już choćby tylko przegląd tytułów poszczególnych komunikatów świadczył, że granice pomiędzy „średniowieczną” a „renesansową” nauką zostały częściowo zarte; podobny los spotkał też linię demarkacyjną dzielącą naukę „renesansową” i naukę „wielkiego wieku”. Wysłuchanie wielu komunikatów pozwoliło stwierdzić, że nie było to zjawisko wyłącznie tematyczne: np. życie i twórczość Newtona (czemu poświęcono kilka komunikatów) trudno zaliczyć chronologicznie do czasów Renesansu — jednakże referenci wykazali renesansową genezę newtonowskich koncepcji, z jednej, oraz typowe dla siedemnastego wieku jej cechy, z drugiej strony. W ten sposób potwierdziła się raz jeszcze teza o przejściowym charakterze wielu koncepcji renesansowych, które przeważnie zawierały ujęcia zarówno tradycyjne, jak i nowatorskie; do tych ostatnich nawiązali uczeni zarówno XVII, jak i XVIII stulecia.

6. SEKCJE NAUK MATEMATYCZNYCH I PRZYRODNICZYCH

Na ogólną liczbę referatów kongresowych, obejmującą 218 pozycji, historii nauk ścisłych było poświęcone referatów 73. Grupowały się one w sekcjach: V_1 = historia matematyki po 1600 r., V_2 = historia fizyki i astronomii po 1600 r. i V_3 = historia chemii. Pierwsza sekcja obejmowała 9 referatów, druga 32 referaty z tym, iż 20 było poświęcone historii fizyki, 12 zaś astronomii, w tym jeden instrumentalistycy, trzecia — 32 referaty. Naturalnie ze względu na podział sekcji na czasowe okresy znalazły się w sekcji III, nauki w starożytności, dwa referaty z zakresu historii fizyki i dwa z zakresu astronomii oraz w sekcji IV, nauki w wiekach średnich i w epoce renesansu, dwa referaty z zakresu historii matematyki, cztery z zakresu historii fizyki oraz 6 z zakresu historii astronomii, w tym jeden z instrumentalistyki. Z tej ostatniej dziedziny cztery referaty znalazły się w sekcji II — historii techniki. Wreszcie poza sekcjami specjalistycznymi w sekcji I — ogólnych problemach historii nauki 5 referatów było poświęcone zagadnieniom fizyki i astronomii wspólnie, ogólne zaś sympozja miały dwa referaty z zakresu historii astronomii i cztery z zakresu fizyki w specjalnym sympozjum poświęconym odkryciu neutronu. Wreszcie odrębne kolokwium poświęcone związkowi historii i filozofii nauki posiadało jeden referat o typie łączącym się z historią fizyki.

Co do charakteru referatów z zakresu historii nauk ścisłych to większość (45) posiadała charakter raczej przyczynkowy, omawiający jakieś drobne zagadnienie z czyjejs działalności w tym zakresie, fragment korespondencji naukowej czy jakiś fakt z życia uczonego, niekiedy nawet bardziej o biograficznym typie, zaś 17 referatów poruszało pewne bardziej ogólne problemy przewijające się jako konkretne zagadnienia przez ten dział historii nauki, cztery referaty poruszały zagadnienia raczej metodologiczne, wreszcie siedem referatów starało się dać monograficzne opracowania konkretnego rozdziału historii danej dyscypliny. Do takich monograficznych opracowań należy zaliczyć referat Kiyosi Yabuuti (Japonia) o astronomii islamskiej w Chinach, Adolfa Juskiewicza (ZSRR) o matematycznej szkole petersburskiej, Karola Fischera i Tadeusza Przytkowskiego (Czechosłowacja i Polska) o astronomii na Słowacji, Dawida Musto (St. Zjedn.) o rozwoju astronomii w pierwszej połowie XIX w. w St. Zjedn.; monograficzną także całość podawały cztery referaty z instrumentalistyki: Fryderyka White'a (Nowy Jork) o roli instrumentacji w rozwoju nowoczesnej fizyki, Z. K. Nowoksanowej (Moskwa) o instrumentach astronomicznych i geodezyjnych rosyjskich XIX wieku oraz monografie instrumentalnej twórczości dwu słynnych konstruktorów przyrządów: Silvio Bediniego (St. Zjedn.) o optycznej twórczości Józefa Campaniego oraz T. Przytkowskiego (Polska) o gnomonice Jana Heweliusza.

Z zagadnień problemowych interesującą sprawę regresji niektórych pojęć fizycznych w stosunku do starożytności poruszył Vasco Ronchi (Włochy) omawiając

brak terminologicznego oznaczenia na łacińskie pojęcie *lumen* = zjawisko fizyczne świecenia, które złało się w nowożytnych językach z: *lux* = percepcja tego zjawiska przez człowieka. Problem porównawczej historii fizyki u różnych narodów poruszyła w swym referacie nieobecna na Kongresie Jolan Zemplén (Węgry) ilustrując ją niektórymi przykładami z historii fizyki na Węgrzech. W zakresie historii astronomii temat ten również poruszył Peng-Yoke Ho (Singapur), mówiąc o wpływie astronomii chińskiej w średniowiecznym Annamie.

Sekcja trzecia zajmowała się historią chemii. Było tu wiele referatów, zajmujących się problematyką w szerokim wachlarzu od alchemii aż do chemii technicznej XIX wieku. Polskę reprezentował w tej sekcji prof. Hubicki, który miał referat — żywo dyskutowany — o Sędziwoju.

7. SEKCJA NAUK BIOLOGICZNYCH I NAUK O ZIEMI

Obrady tej sekcji — podzielonej na dwie podsekcje — znamy tylko z drugiej ręki, ponieważ w składzie polskiej delegacji nie było ani historyka nauk biologicznych, ani historyka nauk o Ziemi. Podsekcja historii biologii odbyła 5 zebrań i przedyskutowała wiele referatów; niektóre z nich dotyczyły dziejów medycyny (np. Heischkel Artelt (NRF) mówiła o pojęciu medycyny barokowej i neurofizjologii; inne problemów ogólnobiologicznych, zwłaszcza ewolucji, a także problemów biogenezy. Wiele referatów dotyczyło uczonych znanych lepiej w ich ojczystych krajach, a mających znaczenie w powszechnej historii nauki. O Marcelim Nenckim miał mówić A. Bytel (St. Zjedn.) ale referat nie został wygłoszony z powodu nieobecności prelegenta.

Znacznie skromniej przedstawiał się program drugiej podsekcji. Odbyła ona tylko jedno posiedzenie z kilku referatami; większość poświęcona była problemom odkryć geograficznych jeden z referatów dotyczył teorii C. Leylla.

8. SEKCJA VII — NAUKI O CZŁOWIEKU

Sekcja ta — jak już wspomnieliśmy — stanowiła *novum* Kongresu. Zapewne dlatego jej problematyka nie była jeszcze dostatecznie zwarta. Połączenie tematyki z zakresu historii psychologii, historii językoznawstwa i historii filozofii człowieka nie wypadło dobrze. Jeden z referatów dotyczył Fechnera, dwa inne dziejów psychiatrii (E. Harms i G. Mora). Interesujące horyzonty odsłaniał referat E. Euga; mówił on o znaczeniu lustra i autoportretu w renesansowej psychologii. Najogólniejszą problematykę przedstawił B. Suchodolski, ukazując jak w dziejach filozofii człowieka przeciwstawiały się koncepcje badań, zmierzających do określenia „istoty” *homo* i koncepcje badań zmierzających do charakterystyki empirycznej form jego istnienia.

9. SYMPOZJUM POŚWIĘCONE ODKRYCIU NEUTRONU

Wśród sympozjów kongresowych odrębne miejsce zajmowało sympozjum poświęcone odkryciu neutronu i znaczeniu tego osiągnięcia dla współczesnej fizyki. Zorganizowanie tego sympozjum było znamienne dla zarysowującej się — jak się zdaje — w historii nauki tendencji przesuwania terenów badawczych ku dziejom najnowszemu.

Sympozjum zostało zorganizowane przez G. Holtona, profesora fizyki Uniwersytetu Harvardzkiego, i obejmowało trzy referaty: E. M. Purcella (Stany Zjednoczone) o stanie i koncepcyjnych trudnościach fizyki przed odkryciem neutronu, N. Feathera (Szkocja) o doświadczalnym wykryciu neutronu oraz S. Segrègo (Stany

Zjednoczone) o roli tego odkrycia dla fizyki jądrowej. Spadło natomiast z porządku obrad wystąpienie odkrywcy neutronu J. Chadwicka (Anglia), który nie mógł przybyć na Kongres.

Zarówno referenci, jak i przemawiający po nich koreferenci byli nie historykami nauki, lecz fizykami (dwaj z nich — to laureaci Nobla z zakresu fizyki), co jest charakterystyczne dla tematyki zaczerpniętej z najnowszej historii nauki.

10. SYMPOZJUM POŚWIĘCONE NAUCE AMERYKAŃSKIEJ I JEJ STOSUNKOM Z NAUKĄ INNYCH KRAJÓW

Specjalne sympozjum poświęcone zostało międzynarodowym stosunkom wiążącym naukę amerykańską z ośrodkami naukowymi innych krajów, niemal wyłącznie pozaeuropejskich. Podstawę dyskusji na ten temat stanowiły trzy referaty, z których pierwszy dotyczył roli amerykańskiego Towarzystwa Filozoficznego w Filadelfii w latach 1783—1846, drugi — rozwoju nauki w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie i Australii, a trzeci — oddziaływania nauki amerykańskiej na japońską. Szczegółowe koreferaty komentatorów uzupełniły wywody referentów, jednakże dyskusja — choć niekiedy bardzo ożywiona — miała charakter przeważnie jednostronny, gdyż dotyczyła głównie strony faktograficznej referatów; pominięto natomiast szereg kwestii metodologicznych oraz ideologicznych związanych z wzajemnym przenikaniem się koncepcji naukowych tak bardzo przecież różnorodnych ośrodków. Poza uczonymi japońskimi główną rolę podczas dyskusji na tym sympozjum odegrali uczeni związani z anglosaskim obszarem językowym.

11. ŚWIATOWY INWENTARZ HISTORYCZNYCH PRZYRZĄDÓW NAUKOWYCH

Instrumentalistyce, a specjalnie światowemu inwentarzowi historycznych przyrządów naukowych, było poświęcone specjalne posiedzenie, któremu przewodniczył prof. Bogdan Suchodolski. Wśród bardzo ożywionej dyskusji padło szereg zarzutów co do metody prowadzenia tych prac i w rezultacie uchwalono, by Komisja rezydująca w Paryżu rozpisała apel do wszystkich narodowych komitetów historii nauki, dołączając do niego odbitkę artykułu T. Przypkowskiego, drukowanego w „Archives Internationales d'Histoire des Sciences” o sposobie przeprowadzenia tych prac w Polsce, jako wzorowym, który doprowadził prawie do ich pozytywnego zakończenia. Komisja inwentarza ma się zebrać w początku roku 1963 w Paryżu dla uzgodnienia dalszych szczegółów pracy. Delegacja Związku Radzieckiego zdecydowała się w imieniu Akademii Nauk w Moskwie na zorganizowanie specjalnej podkomisji dla krajów demokracji ludowej oraz tych, które nie należą do UNESCO, o które akcja ta jest oparta, i zwróciła się do T. Przypkowskiego o zreferowanie dalszych poczynań światowej komisji na posiedzeniu podkomisji w Moskwie.

Opracowanie zbiorowe delegacji polskiej na Kongres

XVIII MIĘDZYNARODOWY KONGRES HISTORII MEDYCyny

Międzynarodowe kongresy historii medycyny mają już za sobą wieloletnią tradycję, zostały bowiem zapoczątkowane niedługo po pierwszej wojnie światowej. Polacy brali w nich zawsze żywy udział. Warto przypomnieć np., iż podczas VIII kongresu w Pizie w 1931 r. nie żyjący już obecnie prof. W. Szumowski domagał się wprowadzenia obowiązkowych wykładów tego przedmiotu na studiach lekarskich. Wystąpienie to argumentował on względami historycznymi, praktycznymi, dydak-